

De heiligmaking als Evangeliegave en als Evangelieplicht.

Wat is de ware heiligmaking*? mag de vraag zijn. De vraag lijkt wat pretentiefus, maar het is waar dat er zoal geen eenvoudig antwoord dan wel afwijkende antwoorden op gegeven kunnen worden.

In deze kleine studie heb ik onder meer gebruik gemaakt van werk van de Engelse predikant Walter Marshall uit de 18^e eeuw. Die schreef een boek dat *Evangelische Heiligmaking* heet, dat in zijn tijd veel opgang maakte en dat ook in het Nederlands vertaald werd. Ook vandaag is er een goed leesbare uitgave van. Verder maak ik gebruik van de kennis die ik heb van het reformatorische gedachtegoed; daarbij komen ook de belijdenisgeschriften, die achterin het psalmboek staan, aan bod. Niet in de laatste plaats heb ik teksten uit de Bijbel, het geopenbaarde Woord van God, gehanteerd.

Kol. 2 : 6, 7: 'Gelijk gij dan Christus Jezus, de Heere, hebt aangenomen, wandelt also in Hem; geworteld en opgebouwd in Hem en bevestigd in het geloof.'

Gal. 5 : 25: 'Indien wij door de Geest leven, zo laat ons ook door de Geest wandelen.'

*) Wegen we *heiligmaking* als benaming af naar de subjecten God en mens, dan blijft staan dat wie heilig maakt, God is en dat de mens in zijn *heiligmaking* alleen werkzaam is doordat God in hem zowel het willen als het werken werkt naar Zijn welbehagen. Het woord *heiligmaking* blijft gehanteerd tegenover *heiliging*, zeker als het gaat over de speciale uitwerking ervan in de vereniging met Christus.

HEILIGMAKING UIT GOD IN CHRISTUS

De *heiligmaking* moet worden onderscheiden van de *rechtvaardigmaking*. Beide begrippen zijn niet zomaar dogmatische termen. Integendeel, ik lees in het Nieuwe Testament 20 keer het werkwoord 'rechtvaardigen' in de betekenis die wij gebruiken, en 5 keer 'rechtvaardigmaking' als zelfstandig naamwoord; 20 keer 'heiligen' en 13 keer 'heiligmaking'.

Dat God de zondaar rechtvaardigt, wil zeggen dat deze zondaar wordt vrijgesproken van al zijn schuld en heel zijn straf. '...doch degene die niet werkt, maar gelooft in Hem Die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid', Rom. 4 : 5; en Rom. 5:1 zegt: 'Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus'. Toen Luther na veel eigen wetswerken tot de ontdekking kwam dat de rechtvaardigheid van God geopenbaard wordt, niet in de wet maar in het Evangelie en aangenomen door het geloof, Romeinen 1:17, toen was het voor hem 'als gingen de poorten van het paradijs open'. En je merkt de bezieling van Paulus als hij in Filippenzen 3 alles wat eigengerechtigheid is 'schade acht te zijn om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, zijn Heere; om Wiens wil hij al die dingen schade gerekend heeft en acht die drek te zijn, opdat hij Christus mag gewinnen.'

Rechtvaardigmaking is een juridische term. Een schuldige wordt vrijgesproken op grond van – geschonken – recht in de Heere Jezus Christus, zie het Schriftgedeelte uit Romeinen 3, de verzen 21 - 26. De grote Herder van de schapen stelde Zijn leven voor Zijn kudde en stierf voor Zijn schapen; de Hogepriester, Die door de hemelen is doorgedaan, offerde Zichzelf als 'het Lam Gods dat de zonde der wereld wegdraagt'. De apostel Paulus wilde daarom in wederkerige liefde 'in niets anders roemen dan in het kruis van onze Heere Jezus Christus', Gal. 6:14. Jezus Christus 'rekenet ons al Zijn verdiensten toe en al Zijn heilige werken, die Hij voor ons en in onze plaats gedaan heeft, en is alzo onze rechtvaardigheid; en het geloof is een instrument dat ons met Hem in de gemeenschap van al Zijn goederen houdt; dewelke de onze geworden zijnde, ons meer dan genoegzaam zijn tot onze vrijspreking van onze zonden', Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 22. Daarom vinden wij allerlei vertroosting in Zijn wonden en roemen wij in Hem alleen.

Onderscheidt de *heiligmaking* zich van de *rechtvaardigmaking*, het is alleen onderscheid en geen gescheidenheid. *Rechtvaardigmaking* en *heiligmaking* horen onlosmakelijk bij elkaar. Immers, de zondaar die nu vrij is van schuld en van straf,

leeft in en door de geopenbaarde liefde van de Zaligmaker. De genade gaat nu heersen en niet meer de zonde, want we zijn niet meer onder de veroordelende wet, Rom. 6 :14. Hetzelfde hoofdstuk zegt, de verzen 6 - 8: 'Dit wetende, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen.... (en) indien wij nu met Christus gestorven zijn, zo geloven wij, dat wij ook met Hem zullen leven'.

Elke christen leert door Woord en Geest drie dingen kennen als behorend bij zijn leven als kind van God: zijn eigen *ellende*, want hij is in zichzelf 'vleselijk, verkocht onder de zonde', Rom. 7:14; hij zucht vanwege de wetmatigheid in zijn leden die hem – tegen zijn wil – tot een gevangene maakt van de wet der zonde, zodat hij uitroept: 'Ik ellendig mens! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezès doods?', Romeinen 7, gedeelte *inwendige strijd*, de verzen 13 – 26. Maar vers 25 vervolgt: 'Ik dank God door Jezus Christus, onze Heere'. We zien hier de *verlossing* in Christus Jezus en de *dankbaarheid* voor die verlossing, en die vormen het tweede en derde kenniselement. De dankbaarheid kenmerkt de christen, die ondanks zijn innerlijke geestelijke strijd verlost is. Hij gaat willen wat God wil (2 Kor. 5:15). We lezen ook in Romeinen 7 van het gemoed dat de wet van God dient, vers 26, en van een zich verheugen naar de inwendige mens in de wet van God, vers 22; zo, dat wat ik níet wil, maar tóch doe, niet ík meer doe, maar de zónde die in mij woont (de verzen 17 en 20).

De christen is verlost van de schuld van de zonde, maar in principe ook van haar heersende macht, want hij is nu gericht op God en Zijn dienst. Hij behoort Hem toe, is bekeerd, hij kent de *metanoia*, de omkering en heenwending tot God uit ervaring, nadat 'hij getrokken is uit de macht der duisternis en overgezet is in het Koninkrijk van de Zoon van Gods liefde', Kol. 1 : 13. Galaten 1 :4 zegt het ook: 'Die Zichzelf gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zou uit deze tegenwoordige boze wereld, naar den wil van onzen God en Vader.'

In die dankbaarheid profileert zich de *heiligmaking*. *Heiligmaking* is nieuwe gehoorzaamheid. Het is een proces, een leerschool in volgzaamheid, gehoorzaamheid, overgave. Soms zijn er harde lessen nodig; daarover later meer. Het is niet zozeer uitwendig gedrag waar het op aankomt, er komt veeleer iets van geest, een inwendige gezindheid die zijn uitwerking vindt in een christelijke levensstijl en een wandelen met God.

Ik citeer een aantal zinnen uit *Evangelische Heiligmaking* van Marshall.

....Zo zegt Paulus in Efeze 4 : 21 'dat zij die geleerd zijn gelijk de waarheid in Jezus is, ook geleerd hebben de voorgaande wandel te vermijden, door af te leggen de oude mens die verdorven wordt door de begeerlijkheid der verleiding, en aan te doen de

Heiligmaking, gave en Evangelieplicht

nieuwe mens die naar God geschapen is in ware gerechtigheid en heiligheid'. Dit is dus hetzelfde als niet in het vlees, maar in de Geest te zijn. Dat is: onze natuurstaat af te leggen en door vereniging en gemeenschap met Christus een nieuwe staat aan te nemen.

...We moeten hier dus leren dat we geen nieuwe mensen worden door gedragsverbetering. De oude en de nieuwe mens zijn twee tegenstrijdige staten, niet alleen de zonde en de heiligheid in zich bevattende, maar alle andere dingen die ons tot betrachtning derzelve kunnen neigen en doen overhellen. De oude mens moet afgelegd worden als met Christus gekruist, alvorens wij van het doen der zonde worden vrijgemaakt. 'Doet aan de Heere Jezus Christus, en verzorgt het vlees niet tot begeerlijkheden'.

...Onze natuurstaat is onherstelbaar en ten enenmale wanhopig, omdat Christus, de enige Zaligmaker, haar herstelling niet bedoeld heeft, maar integendeel met zich gekruisigd heeft. Zij moet derhalve in ons verdelgd en vernietigd worden. Hiertoe wordt in de uitverkorenen het Evangelie tot hun bekering en zaligheid krachtig gemaakt door de kracht van de Heilige Geest, die met de prediking vergezeld gaat. We mogen door Christus Gode leven; niet door het vermogen van onze vrije wil, maar door de kracht van Zijn Geest, Die in ons leeft en werkt.

...Wij worden niet opgewekt tot een geveinsde betrachtning van gehoorzaamheid en heiligheid in onze oude natuurlijke weg, noch worden ijver en liefde tot God, zelfverloochening, droefheid over de zonde, nauwgezetheid van leven enzovoorts ons op zekere wijze afgedwongen of door slaafse vrees afgeperst. Dit is een verfoeilijke dwaling, onze natuur zo aangebonden, en ook een verschrikkelijke list in de hand van satan. Het is een weg ter zaligheid door de werken der wet en niet door het geloof in Christus, zoals in het Evangelie geopenbaard. De apostel Paulus veroordeelt in de brief aan de Galaten niet het staan naar gehoorzaamheid en het ijverig zijn in Gods dienst tot Zijn eer, maar het overeenkomstig de eis van de wet zoeken van de zaligheid door eigen werken.

We zien dus dat, wil er sprake zijn van *heiligmaking*, er eerst vooraf noodzakelijk een zijn in Christus moet zijn. Is er geen verandering van staat door de rechtvaardigmaking uit het geloof, er zal ten enenmale geen heiligmaking zijn. De *heiligmaking* is een werk dat God in Zijn welbehagen werkt in de Heere Jezus Christus door de Heilige Geest. Het gaat niet van ons uit. 'Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, Die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en

heiligmaking, en verlossing; opdat het zij gelijk geschreven is: Die roemt, roeme in den Heere', 1 Kor 1:30, 31. Als er al gesproken kan worden van een 'menselijk aandeel' – en dat is er in stellige zin – dan toch alleen maar als voortkomend uit de inwoning van de Geest van de wedergeboorte. 'Indien wij door de Geest leven, zo laat ons ook door de Geest wandelen', Gal. 5:25. Zie ook het klassieke doopsformulier. 'Desgelijks als wij gedoopt worden in de naam van de Heilige Geest, zo verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig sacrament dat Hij bij ons wonen en ons tot lidmaten van Christus *heiligen* wil, ons toe-eigenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden en de dagelijkse vernieuwing onzes levens, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden'.

De heiligmaking, ook apartzetting van het christenleven, is het toepassende werk van de Heilige Geest. Hij reinigt ons in het bloed van Christus (*rechtvaardigmaking*) en bewerkt de dagelijkse vernieuwing van ons leven door Zijn inwoning (*heiligmaking*), waarbij Hij uitgaat van de Vader en de Zoon en God verheerlijkt.

HEILIGMAKING GAVE EN OPGAVE?

In de 19^e eeuw was in Elberfeld in Duitsland de Nederlander Hermann Friedrich Kohlbrügge prediker. Kohlbrügge kwam aangaande de *heiligmaking* tot een geheel eigen zienswijze, al grijpt hij erbij terug naar Luther en de Reformatie. Het was de tijd van het optimisme, het vooruitgangsgeloof; ook kerk en theologie waren ervan doordrongen. In felle bewoording hekelde Kohlbrügge de disproportionele waarde die toegekend werd aan wat de mens presteert of presteren moet na zijn bekering. Gangbaar was de opvatting dat men na zijn *rechtvaardigmaking* nu zelf de *heiligmaking* moest aanvragen*. Kohlbrügge haalt daar in een keer een grote streep door. 'Wat! Zal ik, zondaar, met mijn heiligingskrukken de berg Sion beklimmen? Moet ik volmaakt zijn? Niet ik zal het zijn, maar Eén is volmaakt geweest in mijn plaats!' Voor Kohlbrügge is daarom *heiligmaking* dicht blijven bij de *rechtvaardigmaking*. Zoals we Christus Jezus aangenomen hebben, moeten we ook in Hem wandelen, zegt Kol. 2:7. Er is eenzelfde wijze van aannemen, het is door hetzelfde geloof dat we in Hem wortelen en opgebouwd worden.

We komen hiermee tot een wat moeilijk punt. De vraag zou gesteld kunnen worden: dicht blijven bij de *rechtvaardigmaking*, inderdaad, maar er staan nu eenmaal zoveel vermaningen aangaande onze levensheiliging in de Bijbel, daar moet immers wel gehoor aan gegeven worden en is dat gemakkelijk? Of zijn het 'alleen maar' richtlijnen, sterren die de smalle weg van geloof en gebod beschijnen'? Toch betekenen de vermaningen en imperatieven ten enenmale niet dat de heiliging van het christenleven nu een zaak wordt van zelfwerkzaamheid in de zin van: ik ben nu gerechtvaardigd, nu moet ik mezelf in de *heiligmaking* gaan bewijzen. Afgezien van het veronderstelde logische verband, wat valt er te bewijzen als ik van mezelf geloof, en ook steeds meer aan de weet kom door diepgaande ervaring ('...want ik weet...'), '...dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont?', Rom. 7:18. Is het juist dat niet wat de Heilige Geest mij uiteindelijk leert: niet meer te steunen op eigen kracht, die geen kracht is, maar als rank aan de Wijnstok verbonden te blijven, en alsdan, door het geloof alleen, in Jezus' gemeenschap te bloeien en vrucht te dragen? Anderzijds betekent het niet dat ik werkeloos ben. Integendeel. Echter is het 'God, Die naar Zijn welbehagen in mij werkt zowel het willen als het werken, en daarom werk ik mijn eigen zaligheid met vrees en beven', Fil. 2 : 12. De reformatoren bezigden graag de uitdrukking dat 'Christus niet ledig is in de Zijnen'. Daarmee stemt

de NBG overeen als er in artikel 24 over de *heiligmaking* staat: ‘... daarom is het zover van daar, dat dit rechtvaardigend geloof de mensen zou doen verkouden in een vroom en heilig leven, dat zij daarentegen zonder ditzelve nimmermeer iets doen zullen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelf, en uit vrees om verdoemd te worden. Zo is het dan onmogelijk dat dit heilig geloof ledig zij in de mens; aangezien wij niet spreken van een ijdel geloof, maar van zulk een, hetwelk de Schrift noemt: een geloof dat door de liefde werkt, Gal. 5 : 6’. Die liefde tot God en de naaste laat zich leiden door de vele vermaningen en aansporingen tot godzaligheid in heel de Bijbel, maar in het bijzonder in het Nieuwe Testament.

Er wordt wel eens onderscheid gemaakt in *heiligmaking* als gave en *heiligmaking* als opgave. Daar is veel voor te zeggen. Laten we echter wel bedenken – we hebben het eerder uiteengezet gezien – dat de gave groter en veel meer is dan de opgave. De dingen moeten in het juiste evenwicht gesteld en in het goede perspectief gezien worden.

Er kan onmogelijk gezegd worden: er is sprake van 50% gave en 50% opgave. Dit is op zich al theoretisch en schematisch, maar is het ook allerminst Schriftuurlijk en het heeft weinig met het christenleven, zoals zich dat openbaart, te maken. Nee, de gave veronderstelt de opgave. Een wedergeboren kind van God ‘is geen stok en een blok; hij heeft een wil die eerst dood was, maar nu levend is. Deze wil, vernieuwd zijnde, wordt niet alleen door God gedreven en bewogen, maar, door God bewogen zijnde, werkt hij ook zelf’, Dordtse Leerregels, artikel 11, 12 en 16 van de hoofdstukken III en IV.

Niet minder dan de gave heeft de christen de opgave lief, als het goed met hem is; hij weet dat hij vermaningen en geboden mag volbrengen in hem gegeven kracht, want hij is de Goddelijke natuur deelachtig. De gave stimuleert en sterkt hem in het volbrengen van de opgave.

Ik citeer een achttal teksten die representatief zijn voor de genoemde gave en opgave. In plaats van opgave zou je ook kunnen spreken van Evangelieplicht. Taalkundig en praktisch gezien is de opgave ook een niet gemakkelijke zaak, iets waaronder je zucht. De geestelijke strijd wordt niet alleen geleverd op het front van de rechtvaardigmaking, maar evenzeer op die van de heiligmaking. Antwoord 127 van Zondag 52 van de Heidelbergse Catechismus verklaart de laatste bede van het Onze Vader. Hier kijken we de christen in het hart. Hij is ‘alzo zwak dat hij niet een ogenblik zou kunnen bestaan’. In de strijd tegen de duivel, de wereld en zijn eigen vlees moet hij door de kracht van de Heilige Geest staande gehouden en gesterkt worden om niet onder te liggen, maar sterke wederstand te kunnen doen.’

de gave

Joh. 17 : 19: 'En Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid.'

1 Kor. 1 : 30: 'Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, Die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing.'

Ef. 2 : 10: 'Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen.'

Hebr. 13 : 20, 21: 'De God nu des vredes, Die de grote Herder der schapen door het bloed des eeuwigen testaments uit de doden heeft wedergebracht, namelijk onze Heere Jezus Christus, Die volmake u in alle goed werk, opdat gij Zijn wil moogt doen; werkende in u hetgeen voor Hem welbehagelijk is, door Jezus Christus; Dewelke zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid. Amen.'

de opgave

Joh. 14 : 21, 23 en 15 : 10: 'Die Mijn geboden heeft en dezelve bewaart, die is het die Mij liefheeft; zo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn woord bewaren; indien gij Mijn geboden bewaart, zo zult gij in Mijn liefde blijven.'

Rom. 6 : 19: '...alzo stelt nu uw leden om dienstbaar te zijn der gerechtigheid, tot heiligmaking.'

2 Kor. 7 : 1: 'Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelf reinigen van alle besmetting des vleses en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods.'

Titus 2 : 11, 12: 'Want de zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle mensen, en onderwijst ons dat wij, de goddeloosheid en de wereldse begeerlijkheden verzakende, matig en rechtvaardig en godzalig leven zouden in deze tegenwoordige wereld.'

In de heiligmaking kan nogal eens de verzuchting rijzen: hoe kom ik er toe om wezenlijk vrucht te dragen. Vooropgesteld moet worden dat de vraag niet vanzelfsprekend is. Er zijn talloze christenen die genoeg nemen met 'alleen' de vergeving van hun zonden, die zich er verder vrij weinig om bekommeren hoe God gehoorzaamd wordt in een dagelijkse bekering. Zij zijn zogezegd antinomiaans ingesteld, of anders geformuleerd: ze beredeneren graag 'dat nu eenmaal de wet

vervuld is in Christus en dat niet nog eens opnieuw aan de wet voldaan hoeft te worden'. Twee dingen worden dan wel heel gemakkelijk tegen elkaar uitgespeeld. Het is waar dat aan de wet door de Heere Jezus Christus in onze plaats volkomen genoeg gedaan is; maar het is een tweede, andere zaak dat juist daarom de christen gehoorzaam wordt aan Christus. Hij gehoorzaamt aan wat de apostel Paulus schrijft in Rom. 12 : 1: 'Ik bid u dan, broeders, door de ontfermingen Gods, dat gij uw lichamen stelt tot een levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande, welke is uw redelijke godsdienst.' Hij wil 'wandelen, waardiglijk der roeping met welke hij geroepen is', Ef. 4:1. Een geroepene wordt geroepen, hij hoort en hij geeft gehoor. De Erskines zeggen dat de christen na zijn bevrijding van de slavernij der zonde *de wet in de hand van Christus* lief krijgt.

Andere christenen putten zich uit in dienstbetoon naar de naaste in een overvloed aan allerhande actie, maar intussen lijdt de zeer persoonlijke verhouding tot de Heere schade. De vervulling van de wet lijkt op te gaan in de tweede tafel, maar de eerste liefde tot God is een heel eind verlaten.

Dit zijn mistoestanden die zich al te veel en te gemakkelijk openbaren in de kerk bij het volk van God. Ook wereldsgezindheid, leegheid van hart, het laat een ongezone rechtvaardigmaking door het geloof zien voor God en een net zo min wezenlijke levensheiliging, maar een verachtering in de genade. Totdat de bekering ervan plaatsvindt. Dan komt het goed en krijgt God de plaats en de eer die Hem toekomt.

Voordat we de vraag van de werking van de heiligmaking nader bezien, geeft een dagboekmeditatie van Octavius Winslow een impressie hoe de gelovige door Gods Geest aangezet wordt om zichzelf te heiligen. De overdenking is naar aanleiding van het eerste deel van 2 Petrus 3 : 18: 'Maar wast op in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus', en is genomen uit *Het dagelijks wandelen met God*.

Er is een denkbeeld dat de ware heiligmaking verdenkt, en door sommige gelovigen, vooral als zij nog weinig ervaring hebben, gaarne gekoesterd wordt; het is, dat er, nadat de mens tot geloof gekomen is, nu verder niets meer aan zijn ziel te doen is, dat het werk der bekering plaatsgehad hebbende, nu alles geschied en tot een einde is gekomen. Wel verre dat dit het geval zou zijn, is nu juist het werk der heiligmaking pas begonnen, heeft hij de loop pas aangevangen, zijn wapenrusting pas aangeespt. De strijd kan nauwelijks gezegd te zijn begonnen in de bekering; en daarom zou het een zeer enge beschouwing zijn van het christelijke leven, indien men zich maar tevreden stelde met het denkbeeld dat de ziel niets anders te doen heeft dan Christus aan te nemen als haar heil en verlossing; dat er geen bederf is dat ten onder

gebracht, geen zondige genoegens die afgesneden, geen ingewortelde zonden die gedood, met wortel en tak uitgeroeid moeten worden; en geen hogere trap van heiligheid moet worden bereikt. Zulk een beschouwing zal, indien men erin volhardt, zeer schadelijk blijken te zijn voor de geestelijke wasdom van de gelovige.

Het werk der heiligmaking is een groot, een dagelijks werk. Het begint op het ogenblik dat wij overgebracht zijn in het koninkrijk van Christus op aarde, en houdt niet op voor het ogenblik wanneer wij overgebracht worden in het koninkrijk Gods in de hemel. Het denkbeeld dat door sommigen met zoveel geestdrift omhelsd wordt van een volkomen zondeloosheid hier beneden, is voor de ware heiligmaking strijdig met Gods woord. Zij kennen slechts weinig van hun eigen hart, die niet weten dat, gelijk Owen het uitdrukte, de zonde niet slechts in ons blijft wonen, maar dat zij ook nog blijft werken en nog steeds werkt om de werken des vlees voort te brengen. Zij weten niet dat in hen, dat is in hun vlees geen goed woont; dat hetgeen uit het vlees geboren is, vlees is en zijn vleselijke natuur en neigingen tot het laatste toe zal behouden. Laten wij dan niet roemen alsof wij het alrede gekregen hebben, of alrede volmaakt zijn.

Laat ons niet onbekend zijn met satans gedachten (2 Kor. 2:10,11). Een van die gedachten of listen is ons te doen geloven dat de mens in dit leven reeds kan ophouden met het werk der doding van het vlees. De Heere beware de lezer voor zulke dwaalbegrippen. Het werk der heiligmaking is het levenswerk van de Geest. Als de zonde ons met rust laat, heeft iemand gezegd, dan kunnen wij de zonde met rust laten. Maar is er een dag, ja is er ook maar een uur dat de zonde niet naar de heerschappij streeft, en de gelovige kan zeggen dat hij zijn vijand volkomen overwonnen en vernietigd heeft? Hij kan door de Geest de werkingen des lichaams doden (Rom. 8:13), en indien hij het doet, zo zal hij leven; maar daar het hart de natuurlijke en vruchtbare grond is voor ieder schadelijk onkruid der zonde, en daar er, zodra zulk een onkruid afgesneden of uitgeroeid is, weer een ander in zijn plaats uitspruit, ja dezelfde wortel weer boven komt met nieuw leven en nieuwe kracht, wordt er een onophoudelijke zorg en waakzaamheid vereist, een voortdurende doding der zonde in het lichaam; totdat wij dit belemmerende leem afwerpen en heengaan naar het land, waar geen zonde meer is.

‘Het werk der heiligmaking is het levenswerk van de Geest’, zegt hier Winslow. Lezen we antwoord 115 van Zondag 44 van de Heidelbergse Catechismus achterin het psalmboek – we komen later deze Zondag nog een keer tegen – dan is daar sprake van ‘het hoe langer hoe meer vernieuwd worden naar het evenbeeld Gods door de genade van de Heilige Geest, totdat wij tot de volkomenheid van na dit leven geraken zullen’.

Ik ken een paar versregels die uitdrukking geven aan het verlangen naar de verschijning van onze Heere Jezus Christus. Hij is het, die onze zonden wegdroeg, en we zagen Hem eenmaal in Zijn Zichzelf overgeevende liefde toen het God behaagde Hem te openbaren. Maar daarbij ook: zoals we het beeld van de eerste mens Adam gedragen hebben, zo zullen we eenmaal het beeld dragen van de laatste Adam, de tweede mens, de ten hemel gevaren Heere Jezus Christus. Dan zullen we Hem zien zoals Hij is en Hem gelijk zijn. In de *heiligmaking* is 'onze wandel nu al in de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten', Fil. 3:20. 'We verwachten die grote dag met een groot verlangen om ten volle te genieten de beloften Gods in Christus Jezus, onze Heere', NGB laatste zin.

*O what a day that shall be
When my Jesus I shall see!*

*) In de 19e eeuw was er binnen de kring van het Réveil de controverse tussen Kohlbrügge en Da Costa. Naar mijn mening hebben K. en DC. beiden langs elkaar heen gesproken en is waar het om gaat diffuus gebleven.

K. moest ervoor waken dat hij de kracht van het vernieuwende werk van de Heilige Geest in de zondaar - die als nieuwe mens immers 'geen stok en geen blok' is - niet te klein achtte; evenzo moest DC. erop toezien niet te veel waarde te hechten aan het werkzame aandeel van de vernieuwde gelovige door hem daarbij een teveel aan eigen daadkracht toe te schrijven. Al wordt K. ten koste van DC. vaak in het gelijk gesteld, persoonlijk vind ik dat in elk geval in de briefwisseling tussen de twee noch de een helemaal gelijk, noch de ander helemaal ongelijk had. Over hun persoonlijke theologie ben ik niet bevoegd een mening uit te spreken.

Het juiste midden is voor elke gelovige een levenslange leerschool: niet in eigen kracht, maar wel door de Geest de daden van het vlees doden, en leven.

Zie voor meer hierover: *H.F. Kohlbrügge, de onheilige heilige*, door W.A. Hoek.

DE HEILIGMAKING VAN HET LEVEN EN DE WIJZE WAAROP

Valt, als het verlangen in mij leeft om voor Hem welgevallig te zijn, het nu duidelijk in te zien hoe ik deze begeerte om als christen te leven uitwerk in een godzalige levenswandel? Er is geen enkele vanzelfsprekendheid hierin, dat leert de ervaring wel; we hebben onszelf niet mee. Vroeg of laat, doorgaans pas als hij of zij al wat langere tijd op de weg van de genade is, ontdekt een gelovige dat hij het zelfs helemaal niet bij zichzelf te zoeken heeft. De 'onheilige heilige' leert dat het uitsluitend in de gemeenschap met God is dat hij of zij vrucht voortbrengt. Dit valt niet op formule te brengen. Toch vinden we in de Bijbel tal van teksten die weergeven waar we over spreken.

Het mag uit wat we eerder gezien hebben al wel duidelijk zijn, dat het, om met W. Marshall te spreken, *'een grote verborgenheid is dat de heilige gestalte en geschiktheid waarmee onze zielen voorzien en tot dadelijke beoefening van Gods wet in staat gesteld worden, te verkrijgen is door die uit Christus volheid te ontvangen als iets dat reeds bereid is en voor ons tot een bestaan en aanwezen gebracht en als een schat bewaard in Hem; dat, gelijk wij worden gerechtvaardigd in Hem, wij ook geheiligd moeten worden in Hem'*. En, zegt hij dan: *'de tweede grote verborgenheid is de wijze waarop wij die heilige hartsgesteldheid ontvangen, namelijk door in Christus te zijn en Hij in ons, ofwel onze gemeenschap met Hem'*.

Het laatste is van het grootste belang. Ook Calvijn en de andere reformatoren spraken over de *unio mystica cum Christo*, de mystieke vereniging tussen Christus en Zijn volk; het komt bij Marshall trouwens van hen vandaan.

In de Schrift wordt die eenheid uitgedrukt in verscheidene beelden. Ze wordt vergeleken met de vereniging tussen de Vader en de Zoon, de wijnstok en de ranken, het hoofd en het lichaam, het brood en de eter. Deze vereniging of gemeenschap met Christus (1 Kor. 1:9) is *'de oorzaak en drijfveer van onze onderwerping aan Hem als ons Hoofd in alles, aan Zijn wetten, leer, heil, genade en alle godsvrucht; alsook als van onze overeenstemming met Hem in ons hart en onze gezindheid'*.

Wij leven door Jezus Christus, onze Heere, zoals:

- Christus leeft door de Vader (Joh. 6 : 57);
- wij de zonde en de dood door Adam ontvingen (Rom. 5:17, 18, 19);

Heiligmaking, gave en Evangelieplicht

- het lichaam het leven krijgt van het hoofd en de ranken hun bloei van de wijnstok (Ef. 5 : 23; Joh. 15: 4);
- de stenen van de tempel gebouwd zijn op de hoeksteen (1 Petr. 2 : 4);
- het brood de eter voedt (Joh. 6 : 51).

Het doel van Christus menswording, lijden, dood en opstanding was om een heilige natuur voor ons in Zichzelf te bereiden en te vormen, om die aan ons door vereniging en gemeenschap met Hem mee te delen; niet om ons in staat te stellen een zodanige heilige natuur zelf voort te brengen. Door Zijn dood werd onze verdorven natuurstaat, de oude mens, met Hem gekruisigd, opdat het lichaam van de zonde teniet gedaan zou worden. Het wordt, zoals de doop uitbeeldt, met Hem begraven in Zijn dood, Rom. 6. Door Zijn opstanding uit de doden nam Hij voor ons bezit van het geestelijk leven, *'dat nu ten volle voor ons bezorgd en tot ons eigendom gemaakt is door de verdienste van Zijn dood'*, aldus Marshall. *'Wij zijn aan Hem getrouwd Die uit de doden is opgewekt, opdat wij vrucht zouden dragen voor God'*, Rom. 7:4. En omdat Hij voor en aan de zonde gestorven is en voor God leeft, moeten wij ook onszelf rekenen als dood voor de zonde en te leven voor God door Hem, Rom. 6:4, 11. *Heiligmaking* betekent dus met Christus verenigd te zijn en daarom niet langer onder de macht van de zonde gelaten te worden; juist door die vereniging met Hem ontvangen wij de kracht om te staan naar een heilige wandel en godzaligheid, door de Geest van Christus Die in ons woont. Als zodanig kunnen wij door Hem, de Heere Jezus Christus, Die ons heeft liefgehad, zelfs meer dan overwinnaars zijn, Rom. 8:37.

We zijn in dit grote werk van de verborgen vereniging eerst lijdelijk, daarna werkend, zo Marshall. We worden eerst door Christus gegrepen en daarna grijpen wij zelf aan, zegt Fil. 3:2. Het middel is het geloof. *'Dit geloof is van een zodanige natuur dat het niets van dat wat het ontvang aan zichzelf, maar alles aan de genade van God toeschrijft. Zolang wij dit geloof, dat het Woord van God aanneemt dat Christus en Zijn weldaden openbaart, niet beoefenen, kunnen wij ook de vereniging met Christus slecht kennen of genieten, noch daar de troost uit ontvangen of in het verrichten van onze plichten van heiligheid daarvan op een aangename wijze in dit leven gebruik maken'*.

DE FUNCTIE VAN DE WET

We haalden in het begin al aan hoe Luther in zijn monnikenjaren en ook toen hij al lector was, worstelde met de vraag naar een genadig God. Hoe meer hij zich pijnigde om voor God rechtvaardig en heilig te zijn, hoe meer hij ging wanhopen omdat toch altijd de zonde heerschappij voerde in hem. Hij haatte naar eigen zeggen het woord 'rechtvaardigheid'. Totdat het de tijd van God was en zijn ogen geopend werden voor het Evangelie. Niet de werken maken zalig, maar het Evangelie; niet de wet, maar het geloof is het door God gegeven middel ertoe. Met name Romeinen 1:17 leidde zijn bevrijding in: 'Want de rechtvaardigheid Gods wordt in hetzelfde (het Evangelie) geopenbaard uit geloof tot geloof; gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven.' Geen zelf gewerkte rechtvaardigheid door de wet, maar verkregen rechtvaardigheid door het geloof.

Het mag duidelijk zijn dat Luthers vraag naar een genadig God alles te maken had met het vraagstuk van zijn zonden en de verschrikking van de wet. Betekent de rechtvaardigmaking van de zondaar vrijspraak van zijn schuld en kwijtschelding van zijn straf, de jonge christen Luther is een duidelijk voorbeeld van iemand met een ontwaakt geweten die nog niet die blijdschap van de vergeving van zijn zonden door de rechtvaardigheid van het geloof smaakt en dientengevolge zelf aan de rechtvaardigheid van de wet wil voldoen. Dat lukt niet, de schuld van verleden zonden wordt immers niet weggenomen en nog minder is er de nieuwe natuur die geschikt maakt om aan de eis van de wet volmaakt te voldoen. Goede vruchten komen nu eenmaal van een goede boom en een kwade boom brengt niet dan kwade vruchten voort. Zijn zonden blijven, en tot Luthers schrik worden die ook voor zijn waarneming alleen maar groter. De wet met zijn eis en zijn bedreiging drijft hem, ontwaakte zondaar, als een onweer voort; er staat immers geschreven: 'De mens die deze dingen doet, zal door dezelve leven', en: 'Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen', Lev. 18:5, Rom. 10:5 en Deut. 27:26, Gal. 3:10.

Er kan nogal verschil zijn in hoe mensen tot het geloof en Jezus Christus geleid worden. Bij Luther zullen een zekere wetsprediking en een middeleeuwse theologische context medebepalend geweest zijn. Paulus werd neergeveld door de stem van de hem aanklagende liefde van Jezus, Die vroeg: 'Saul, Saul! wat vervolgt gij Mij? Ik ben Jezus, Die gij vervolgt. Het is u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan', Hand. 9:4, 5. Na drie dagen richtte de Heere hem op en terstond predikte hij Christus, dat Hij de Zoon van God is, id. 9:20. Bij de Thessalonicenzen was het

Evangelie dat Paulus onder hen bracht, 'in kracht geweest en in de Heilige Geest en in veel verzekerdheid', 1 Thess. 1:4. De Heere opende Lydia's hart, 'zodat zij acht nam op hetgeen van Paulus gesproken werd', Hand. 16:14.

De vraag waar het om gaat is: wat doet nu de wet? *Wat is de plaats van de wet in de bekering en in de heiliging van het leven?*

Of het nu aan het begin van de bekering op een zeer krachtige manier is, of dat het in de gehele wedergeboorte in ruimere zin op een geleidelijke manier gebeurt, in alle geval drijft de wet uit of leidt de wet tot Christus. Maar niet nadat ze eerst geweest is als een spiegel: zo ben ik, zondaar, zondaar, helemaal zondaar. 'Ja, ik kende de zonde niet dan door de wet; want ook had ik de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de wet niet zei: gij zult niet begeren', Rom. 7:7. Als zodanig is de wet kenbron van ellende.

Maar hoe leidt de wet tot Christus? We zagen in de meditatie van Octavius Winslow dat de Galaten opnieuw dienstbaar geworden waren aan de wet. Ze wilden als tot God bekeerden God gaan behagen door de werken van de wet. Paulus' oordeel is dan niet mis te verstaan. 'Wie heeft u betoverd dat gij der waarheid niet zoudt gehoorzaam zijn, denwelken Jezus Christus voor de ogen te voren geschilderd is geweest, onder u gekruist zijnde? Dit alleen wil ik van u leren: hebt gij de Geest ontvangen uit de werken der wet, of uit de prediking des geloofs? Zijt gij zo uitzinnig? Daar gij met de Geest begonnen zijt, voleindigt gij nu met het vlees?', Gal. 3: 1-3. De Galaten waren inderdaad betoverd, misleidend bepreekt door jудаïsten, christen-predikers uit het Jodendom die de heidenen uit de Galaten onder de joodse wet wilden brengen.

Op dat punt gaat Paulus de christenen uit de heidenen, die feitelijk weer verkeerden 'in dienstbaarheid wederom tot vreze', Rom. 8:15, uitleggen waartoe de wet aan Israel gegeven is, Gal 3:19 e.v. Zij is omwille van de overtredingen toegevoegd tot op de komst van Jezus Christus; zo heeft vóór die tijd de Schrift alles onder de zonde besloten, opdat op de gezette tijd de belofte van het geloof in Jezus Christus aan de gelovigen zou gegeven worden. De gelovigen van het Oude Verbond waren als erfgenamen maar nog onmondige kinderen als slaven onder de wet als opzichter gesteld, en die voedde hen op tot de komst van Christus in de volheid van de tijd. Met Hem kwam de belofte tot vervulling dat zij vrijgekocht werden van de vloek van de wet: Christus werd aan het hout tot een vloek in hun plaats. En deze zegening van Abraham kwam ook tot u, Galaten, tot u die eertijds heidenen waren! U die wilt leven overeenkomstig de wet, u kent de les van de wet niet: u ziet niet op Christus, die voor u onder haar vloek kwam. U was eertijds in slavernij, en nu keert u daarnaar terug, terwijl u God kent, ja nog veel meer door God gekend wordt? Nee, u bent geen

slaven, maar zonen door aanneming en daarom heeft God de Geest van Zijn Zoon in uw harten uitgezonden, Die roept: 'Abba, Vader!' (hoofdstukken 3 en 4).

Dit is wat we naast kenbron van ellende de tweede functie van de wet kunnen noemen: zij verwijst altijd naar Christus, zij leidt altijd naar Hem, zij is de leermeester tot Hem. De eisende wet kan alleen maar doden; zaligmaken doet het Evangelie, en de wet is het Evangelie gegeven tot dienst.

'Waartoe dient dan de wet?' was de inleidende vraag, 3:19. En het staat er klip en klaar: 'Maar als het geloof gekomen is, zo zijn wij niet meer onder de tuchtmeester. Want gij zijt allen kinderen Gods door het geloof in Christus Jezus', 3: 25, 26. Dat zegt ook Romeinen 10:4: 'Want het einde ('einde' is het Oudnederlandse woord voor 'einddoel, doel') van de wet is Christus'. Paulus bewijst dit uitgebreid uit het leven van Abraham en uit wat David in Psalm 32 zegt, Rom. 4, waarna in vers 20 en 21 van hoofdstuk 5 te lezen staat: 'Maar de wet is bovendien ingekomen opdat de misdaad te meerder worde; en waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest; opdat, gelijk de zonde geheerst heeft tot de dood, alzo ook de genade zou heersen door rechtvaardigheid tot het eeuwige leven, door Jezus Christus onzen Heere.'

Met het voorgaande toonden we aan wat de wet doet voor het geestelijk leven. Zij is als een spiegel die ons onszelf laat zien in ons zondarenbestaan en zij is als een leermeester die uitleidt, of tuchtmeester die uitdrijft, of opvoeder die onderwijst tot (op) Christus, in Wiens bloed reiniging is van alle zonden.

In de derde plaats, en niet in het minst, fungeert de wet als leefregel van de dankbaarheid. '...als die dit oordelen dat indien Een voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen die leven niet meer zichzelf zouden leven, maar Die Die voor hen gestorven en opgewekt is', 2 Kor. 5:14, 15. Hier is wel van een vanzelfsprekendheid sprake: zijn we met Christus aan onszelf gestorven, dan leven we ook: 'Want ik ben door de wet der wet gestorven, opdat ik Gode leven zou. Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God, Die mij liefgehad heeft en Zichzelf voor mij overgegeven heeft', Gal. 2:19, 20.

Als Christus in mij leeft, dan komt de wet tot haar bestemming in de heiligmaking. Romeinen 8 : 4 noemt dat 'het recht der wet' - de gerechtigheid door de wet vereist - die in ons zijn vervulling krijgt, 'in ons, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest'. Wij hebben nu verplichtingen aan de genade, 'niet aan het vlees, om naar het vlees te leven. Want indien gij naar het vlees leeft, zo zult gij sterven; maar indien gij

door de Geest de werkingen des lichaams doodt, zo zult gij leven', idem de verzen 12 en 13.

Steeds vinden we deze Schriftuurlijke orde: vanuit de vergeving van de zonden in Christus komt de vermaning tot heiliging van het leven.

Ef. 4:20 e.v.: 'Christus heeft u geleerd de oude mens af te leggen en, vernieuwd in de geest uws gemoeds, de nieuwe mens aan te doen; legt daarom af de leugen, enz.'

Fil. 2:5: 'Laat daarom dat gevoel in u zijn hetwelk ook in Christus Jezus was'.

Kol. 3:8 e.v.: 'Maar nu legt ook gij dit alles af, namelijk gramschap, toornigheid enz., dewijl gij uitgedaan hebt de oude mens met zijn werken, en aangedaan hebt de nieuwe mens...'

1 Thess. 4:1 e.v.: 'Voorts dan, broeders, wij bidden en vermanen u in de Heere Jezus, gelijk gij van ons ontvangen hebt, hoe gij moet wandelen en Gode behagen, dat gij daarin meer overvloedig wordt.'

1 Petr. 1:3 en 13 e.v. : 'Geloofd zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.... Daarom, opschortende de lenden uws verstands en nuchter zijnde, hoopt volkomenlijk op de genade die u toegebracht wordt in de openbaring van Jezus Christus. Als gehoorzame kinderen, wordt niet gelijkvormig aan de begeerlijkheden die te voren in uw onwetendheid waren; maar gelijk Hij, Die u geroepen heeft, heilig is, zo wordt ook gij zelf heilig in al uw wandel; daarom dat er geschreven is: Zijt heilig, want Ik ben heilig.'

Het is hier de plaats om vraag en antwoord 115 van Zondag 44 nader te bezien. De vraag is veelzeggend. Immers, aan de gelovigen wordt ook de wet gepreekt. Maar waarom en met welk doel wordt de wet gepreekt? Het antwoord omvat de gehele levensinstelling en de levenservaring van de door God onderwezen gelovige die ernst maakt met zijn roeping.

De vraag luidt: *Waarom laat God ons alzo scherpelijk de tien geboden prediken, zo ze toch niemand in dit leven houden kan?*

Het antwoord kenmerkt zich dan door de eerder ontdekte drie elementen van de wet, die fungeert als: (a) kenbron van de ellende, (b) als pedagoog (Grieks: paidagoogos) tot Christus en (c) als leefregel van de dankbaarheid in de vernieuwing van het leven.

Heiligmaking, gave en Evangelieplicht

→ 'Eerstelijk, opdat wij ons leven lang onze zondige aard hoe langer hoe meer leren kennen (a),

→ en des te begeriger zijn om de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken (b);

→ daarna, opdat wij zonder ophouden ons benaarstigen en God bidden om de genade des Heiligen Geestes, opdat wij hoe langer hoe meer naar het evenbeeld Gods vernieuwd worden, totdat wij tot deze voorgestelde volkomenheid (van de volmaakt vervulde wet, P.S.M.) na dit leven geraken' (c).

We vinden de leefregel van de wet van Christus sterk bij Luther. Talloze keren, bijvoorbeeld in zijn commentaar op de brief aan de Galaten, zie je hoe hij de christen aanspoort om de wet van God als richtsnoer zijn plaats als behorende bij de christen te geven. Daarmee opgaand vind je bij hem de aansporing om met de schuld van de zonde, als de wet aanklaagt en het geweten gekweld wordt door influisteringen van de boze, terstond de toevlucht tot Christus en Zijn gerechtigheid te nemen. De wet leidt altijd tot Christus, of door de nood heen of ze doet op Hem zien in een eenvoudig, vertroostend vertrouwen.

En het gebed vervult de wet. Dit is in de Catechismus de drieslag van de verlossing in zijn geestelijke orde: het geloof, het gebod en het gebed. Door het geloof en door de kennis van het gebod én door het gebed haalt de christen uit de volheid van Christus alles wat nodig is voor zijn geestelijk leven en wordt hij meer en meer vernieuwd tot het evenbeeld Gods.

Het is meteen in dit verband wel eens goed om op te merken dat de *heiligmaking* niet maar een dogmatisch onderwerp is, of ook een deel van het christenleven dat ten koste van andere lessen in de leerschool van Woord en Geest geleerd wordt. Alles van het geestelijke leven gaat niet op in de *heiligmaking*. Er is, eraan voorafgaand, de rechtvaardigmaking. Er is de roeping, de wedergeboorte, de bekering, het geloof, de aanneming tot kinderen, de verlossing, de heerlijkmaking.

Het geestelijk leven in het kinschap Gods betekent niet maar altijd doding van de zonde en een gevecht om geestelijk de overhand behouden zonder dat er enige adempauze of rust is. Integendeel is het goed rusten als een zonde of een verzoeking overwonnen is. Wat een vrede en een vreugde geeft het als de werkzaamheden van het vlees ten onder gehouden worden in alle waakzaamheid en door gebed, of zelfs geheel gedood en overwonnen worden door de Geest. Of als het hart na boetvaardigheid gereinigd is van het kwade geweten door het bloed van Jezus. Hoe

Heiligmaking, gave en Evangelieplicht

goed is het zich geleid te weten door de overste Leidsman en Voleinder van het geloof. Hoe vervult het met dank als de Geest Zijn gaven uitdeelt om daarmee toegerust te worden tot alle goed werk. En God geeft ook tijden aan de gelovige dat Hij hen 'als de God der hoop vervult met alle blijdschap en vrede in het geloven, om overvloedig te zijn in de hoop door de kracht van de Heilige Geest', Rom. 15 : 13.

DE LEERSCHOOL VAN WOORD EN GEEST

Toen op 6 juni 1944 de Geallieerden Normandië binnenvielen, was het Decision-day. De beslissing was gevallen en de Duitse bezettingsmacht werd in principe verslagen, de nekslag was toegebracht. Toch was het pas in 1945 dat de capitulatie plaatsvond en Victory-day aanbrak. Een zware strijd moest in die tussentijd gestreden worden, de al overwonnen vijand moest geheel en al verslagen worden.

Op Golgotha riep, toen Hij na Zijn lijden wist dat alles volbracht was, de Heere Jezus het uit: *'Tetelestai, het is volbracht!'* Het grote werk dat de Vader Hem had opgedragen en dat Hij gewillig en met Goddelijke liefde op Zich had genomen - het dadelijk vervullen van Gods wet en het lijdelijk dragen van de zondelast en haar rechtvaardige straf in lichaam en ziel - was geschied. Over alle machten triomfeerde Hij, de dood kon Hem niet houden en Hij is nu gezeten aan de rechterhand van de Vader in de hemel. Ook hier is de beslissing gevallen: Goede Vrijdag was Decision-day en eenmaal zal de jongste dag, als de bazuinen zullen klinken en dan Jezus in grote macht en heerlijkheid terug zal komen, Victory-day zijn. Maar ook nu is er nog een strijd te strijden.

Het is daarom dat 'de Geest en de Bruid zeggen: Kom! En Die deze dingen getuigt, Jezus, zegt: Ja, Ik kom haastiglijk. Amen. Ja kom, Heere Jezus!', Op. 22:17, 20. Ik heb wel eens horen zeggen: God de Vader zei na het voltooiën van de schepping: zie het is zeer goed; God de Zoon zei, nadat Hij een eeuwige gerechtigheid had teweeggebracht: het is volbracht; maar God de Heilige Geest is nog bezig met Zijn onvoltooide werk: het toebrengen van zondaren tot de gemeente die zalig wordt en hen reinigen en heiligen 'door het bad der wedergeboorte en de vernieuwing des Heiligen Geestes' (Titus 3 : 5) tot op de jongste dag.

In de heiligmaking zijn de Vader, de Zoon en de Heilige Geest heilseconomisch actief, zoals dat heet. Dit is in talloze Schriftplaatsen te vinden. Lees alleen maar het eerste hoofdstuk van de brief aan Efeze. Vers 3 zet in met 'Gezegend zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus... gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, voor de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde'; 'in Hem hebben wij de verlossing door Zijn bloed', vers 7; 'in Hem zijn we ook verzegeld met de Heilige Geest der belofte' vers 13; en 'de Geest der wijsheid en der openbaring in de kennis van God geeft verlichte ogen van het verstand om te mogen weten welke de hoop van Zijn roeping is, en welke de rijkdom zij van de heerlijkheid van Zijn erfenis in de heiligen, en welke de uitnemende grootheid van de kracht van

de Vader van de heerlijkheid is aan ons die geloven', de verzen 17-19.

De Heilige Geest neemt uit de Heere Jezus wat in Hem bereid is en past dat aan de geroepene toe, Joh. 14:26, 16:13-15. Dat gaat niet voetstoots. Romeinen 7:13 - 25 en Galaten 5:16 -18 laten dat zien. Wie door de Zoon is vrijgemaakt, is waarlijk vrij (Joh. 8:36), maar dat wil niet zeggen dat er geen geestelijke strijd te strijden valt. Geest en vlees staan tegenover elkaar. De Korinthiërs waren vleselijk en nog niet geestelijk. Het is alleen de trouw van God die de in zichzelf onheilige heilige de groei en overwinning geeft. 'Hij, Die in u een goed werk begonnen heeft, zal dat ook voleindigen tot op de dag van Jezus Christus', zegt Fil.1:6. We zien hier weer: als we spreken over de *heiligmaking*, dan dienen we met twee woorden te spreken. De geestelijke strijd en de volharding is wel de onze, maar het is God Die het Begin en het Einde is, de Eerste en de Laatste in het zaligen van Zijn uitverkorenen.

In een preek over een gelijkenis van de Heiland - die van de hemelse Landman en de rank in de Wijnstok - merkt de bekende Spurgeon op dat God de Heilige Geest op een ongeëvenaarde wijze het snoeimes van het Woord hanteert in de heiligmaking. Immers, de rank in de wijnstok die vrucht draagt, wordt door de wijngaardenier gesnoeid met het doel om meer vrucht te dragen. Als we dit beeld vasthouden, dan zien we dat God er zeer kennelijk aan werkt om de Zijnen goede vrucht te laten dragen.

Snoeien doet pijn. Een vader doet zijn kind ook pijn als hij dat nodig acht. Evenzo kastijdt God Zijn kind dat Hij liefheeft, zegt Spreuken 3:11, 12. Dezelfde gedachte vind je in Hebreëën 12. Uit de context valt te constateren dat de kastijding waarover gesproken wordt, alles te maken heeft met het weerstaan van de zonde, zie de verzen 1, 4, 5, 13, 15. Er is Vaderlijke bestraffing, tuchtiging. We kwamen de tucht al eerder tegen bij de wet als tuchtmeester of leermeester, Galaten 3:24. 'Zelfs geselt de Heere een eigenlijk zoon die Hij aanneemt', en is het 'dat wie zonder kastijding is, die is een bastaard en geen zoon, de verzen 6 en 8. 'De Vader kastijdt ons tot ons nut, opdat wij Zijner heiligheid zouden deelachtig worden', vers 10. En vers 14 vervolgt: 'Jaag de vrede na met allen, en de heiligmaking, zonder welke niemand de Heere zien zal'.

Dominee Spurgeon zegt in het verband van Johannes15: het snoeien door de hemelse Landman gebeurt door allerhande handelen van God in de weg van de voorzienigheid. Iemand moet een zware weg gaan van moeite en verdriet. Een ander begaat een levensweg die tegen vlees en bloed ingaat, met veel vernedering en zelfverloochening; hij doet dit zichzelf niet aan, maar het is de wil van God over hem in alle wijsheid, tot zijn tijdelijk en eeuwig nut. Een derde wordt als een Mozes of als een Paulus middels een moeizame weg voorbereid tot een grote leidende taak, aldus Spurgeon. Alles met het doel om de geroepene van zichzelf af te brengen en hem

gericht te doen zijn op zijn God. 'Met het gehoor des oors heb ik U gehoord; maar nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as', Job 42 : 5, 6. En David zegt in Psalm 119 : 67: 'Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik, maar nu onderhoud ik Uw woord'.

Maar, zegt Spurgeon, hét grote snoeimiddel in de hand van God is toch wel het geopenbaarde Woord. Hij gebruikt naar aanleiding van Hebr. 5:9 – 'En tot volmaaktheid gebracht, is Hij allen die Hem gehoorzaam zijn, tot een grond van eeuwige zaligheid geworden', King James Version – het beeld van de arts en zijn patiënt. De relatie van de patiënt tot zijn dokter is een vertrouwensrelatie. Als de arts tegen de zieke zegt bij een bezoek: 'En, heb je mijn voorschriften opgevolgd en de medicijnen ingenomen?' en de patiënt zegt daarop: 'Nee, ik heb dat nagelaten, ik hoef ze niet', dan is de dokter de dokter van de patiënt niet meer. Zo eenvoudig is het nu ook met de relatie tot onze Heere: volgen wij Hem niet in Zijn gebod, dan is Hij onze Heiland niet meer.

De brief aan de Romeinen is dé brief waarin de apostel Paulus als in geen andere verwoordt wat *rechtvaardigmaking* is en wat *heiligmaking*. Als in Romeinen 6 en in Romeinen te 8 dan opgewekt wordt tot 'het zichzelf en zijn leden stellen tot wapenen der gerechtigheid' en aangespoord wordt tot 'het bedenken des Geestes' tegenover 'het bedenken des vleses', dan lezen we contextueel in vers 14 van hoofdstuk 8 over 'het als kinderen van God geleid worden door de Geest van God'. Dit toont het werk dat in de geheiligde zondaar plaatsvindt: hij wordt geleid door Woord en Geest. Hier is het dat gave en opgave in de *heiligmaking* samenvallen, zoals ook de Heidelbergse Catechismus de kerk onderwijst in het geloof en in het gebod en het gebed. De belofte van het Evangelie wordt gepredikt uit geloof tot geloof en 'door de heilige vermaningen des Evangelies wordt de genade medegedeeld', Dordtse Leerregels III/IV,17.

Met name Calvijn heeft sterk het belang benadrukt van de kerk of de gemeente als leerschool. God werkt door Zijn Geest met het gegeven Woord tot *rechtvaardigmaking* en *heiligmaking* in de leerschool van de genade. God 'verwijst Zijn kinderen naar de schoot van de kerk'. Dat is een school waarin wij verblijven, zegt Calvijn, als kinderen tijdens hun schooljaren. De schooltijd duurt daarbij niet een klein aantal jaren, maar wij staan altijd onder de leerplicht. 'Aangezien wij veranderlijk zijn en onstandvastig en tot ijdelheid en tot leugen geneigd, bovendien traag tot gehoorzaamheid aan God, ja vol boosheid om Hem te weerstaan, daarom moet God de heerschappij van Zijn Zoon onder ons gedurig vernieuwen, en daartoe wordt regelmatig Zijn Evangelie gepreekt. Het doel der prediking is dat wij als schepselen geroepen en geoefend worden tot Zijn dienst, tot de *militia Christi*'.

VORDERING IN HEILIGMAKING? DE HEILIGMAKING EN HAAR AARD

We zagen dat het begrip *heiligmaking* niet zo gemakkelijk valt te definiëren. En er is vaak nauwelijks iets te merken van duidelijke heiligmaking van het leven. Ook zijn er afwijkingen te over: er kan antinomianisme zijn of nomianisme of activisme, of er is bij de gelovige verachtering in de genade. Als dit allemaal zo is, kan er dan nog wel gesproken worden over een vordering in of toeneming van *heiligmaking*? Toch wel, maar het is zaak om met de nodige bescheidenheid en voorzichtigheid te spreken. Vooropgesteld zij dat 'vordering' op zichzelf al meer lijkt te zeggen over de inbreng van de gelovige dan over de aanbeng van God, Die heiligt. Een rank in de wijnstok heeft zijn groei te danken aan de zorg van de Landman en zijn verbondenheid aan de wijnstok; hij vordert niet, maar groeit.

De Heidelbergse Catechismus noemt in Zondag 33, als het gaat over de waarachtige bekering, 'twee stukken': de afsterving van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens. Het eerste wordt omschreven als 'een hartelijk leedwezen dat wij God door onze zonden vertoornd hebben, en die hoe langer hoe meer haten en vlieden'. Het tweede wordt uitgelegd als 'een hartelijke vreugde in God door Christus, en lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven'.

In alle goede werken leven. We zagen eerder dat werken niet verkeerd is; alleen, hoe wordt gewerkt en met welk doel? De Galaten waren zover afgedwaald van de genade dat zij God wilden behagen met de werken van de wet; er kwam zogeheten nomianisme. Zij hadden de Geest gekregen door de prediking van het geloof, maar wilden, nadat ze misleid waren door wetspredikers, toch aangenomen worden bij God door de wet, Galaten 5:4; terwijl Paulus - die in de Romeinenbrief schrijft: '... Waar is dan de roem? Hij is uitgesloten. Door wat wet? Der werken? Nee, maar door de wet des geloofs', Rom. 3:27 – betoogt dat 'wij door de Geest, uit het geloof, de hoop der rechtvaardigheid verwachten', Gal. 5:5.

In de *heiligmaking* is het een ontdekking dat wij God behagen *omdat* wij door Hem aangenomen *zijn*, en niet dat we Hem behagen om *daarom* als Zijn kind aangenomen te *worden*. Dit bevrijdt van kramp, van slaafse vrees, van de geest van de voorwaarde en de dienstbaarheid. 'Want gij hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid wederom tot vreeze; maar gij hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, door Welken wij roepen: Abba, Vader!', Rom. 8:15. 'Want gij zijt tot vrijheid geroepen, broeders, alleenlijk gebruikt de vrijheid niet tot een oorzaak voor het vlees; maar dient elkander door de liefde', Gal. 5:13.

Bekering is dus de afsterving van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens. Het sterven aan zichzelf en het opstaan tot een nieuw leven is een wezenlijk sterven van het oude, zondige eigenbestaan en een wezenlijk opstaan van een nieuwe mens, in Christus Jezus geschapen tot goede werken. Zie ook hiervoor 2 Kor. 3 :18, waar wordt gesproken over het 'van heerlijkheid tot heerlijkheid veranderd worden naar het beeld van God als van des Heeren Geest'. We verliezen het beeld van de aardse Adam en we gaan het beeld dragen van de hemelse Adam. De Heilige Geest vernieuwt ons naar het evenbeeld van Christus. Die heiligmaking is niet eenmalig, zij is een levenslang gebeuren.

In Kolossenzen 3 lezen we van het gestorven zijn met Christus, waardoor we niet meer de dingen bedenken van de aarde. Omdat we met Hem opgewekt zijn, zoeken we de dingen die boven zijn, waar Hij is. *'Uw leven is met Christus verborgen in God'*, vers 3. Het geheiligde leven, dat we in dit leven al met Hem in de hemel leven, is niet zichtbaar in zijn volle maat, het is nog verhuld (Kohlbrügge). Pas 'wanneer Christus geopenbaard zal worden, Die ons leven is, dan zullen ook wij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid', vers 4. De rechtvaardigmaking en de heiligmaking zullen eens heerlijkmaking worden (Joh. 17:24, Rom. 8: 30).

Hiermee zijn we weer terug bij Zondag 44, waar de Catechismus spreekt over de maat van het leven hier en nu en de volkomenheid van na dit leven. Deze Zondag is door en door reformatorisch. Allereerst wordt er in het antwoord op vraag 114 – 'maar kunnen degenen die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomen houden?' – gezegd dat 'ook de allerheiligsten, zolang zij in dit leven zijn, maar *een klein beginsel* hebben van deze gehoorzaamheid'; er is sprake van 'een ernstig *voornemen* om niet alleen naar sommige, maar naar alle geboden van God te leven'.

Dit is Bijbels. De stijl van het koninkrijk van God is niet het grootse, het opzienbarende, het spectaculaire, het uiterlijk vertoon of gewaad. Het koninkrijk van God is inwendig en is maar een mosterdzaad, een zuurdeeg. Zalig worden gesproken de armen van geest, zij die treuren, de zachtmoedigen, die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; de barmhartigen, de reinen van hart, de vreedzamen; hen die vervolgd worden omwille van de gerechtigheid, die aan laster lijden. Maar dan toch blijft het hier niet bij, want... het mosterdzaad groeit uit tot een boom en het zuurdeeg doortrekt het gehele deeg.

Er is sprake van een én-én-situatie. Het is waar, er is maar een klein beginsel van de nieuwe gehoorzaamheid in vergelijking tot wat die gehoorzaamheid zal zijn in de hemel. Echter is het evenzogoed reformatorisch als er in antwoord 115 gesproken wordt over een 'hoe langer hoe meer' (2 keer), een 'des te' en een 'zonder ophouden'. Stemt het niet overeen met wat Petrus als opsomming weergeeft in 2 Petr. 1:5-7? En

met wat hij schrijft aan het slot van zijn tweede brief: 'Maar wast op in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus?' En wat we van de hand van de apostel Paulus in velerlei variaties tegenkomen als het gaat over de opbouw van de gemeente in haar geloof?

In wat we van Winslow lazen (zie blz. 9) zien we beide elementen ook heel duidelijk aanwezig. Hij heeft het zeker wel over 'een hogere trap van heiligheid'; evenwel geeft hij aan dat de *heiligmaking* hier beneden nooit tot een of andere voltooiing komt, maar dat dit pas zal gebeuren 'in het land, waar geen zonde meer is', als eenmaal het verderfelijke onverderfelijke en het sterfelijke onsterfelijke zal aangedaan hebben, en wij met onze woonstede uit de hemel zullen overkleed worden.

Zo ook Calvijn. Van hem is bekend dat hij een zekere vordering of een zeker toenemen in de *heiligmaking* onderscheidde. Maar let wel: in zoverre er gesproken wordt van toenemen, dan is het toenemen in de genade en niet in eigen verdienste. Niemand wordt een beter christen, wel worden we steeds meer christen als het goed met ons is. Beter is het daarom te spreken over *een zekere mate van groei*. En naar dat doel, die prijs van de roeping van God, die van boven is in Christus Jezus, mogen we als de loper in de loopbaan jagen om het ook te grijpen; 'waartoe we ook van Christus Jezus gegrepen zijn', Fil. 3: 12,14.

Het is al met al, om over de aard van de *heiligmaking* nog wat meer te zeggen, een, zeg maar, eigensoortige groei. Kan iemand groeien in nederigheid? Jazeker, in de heiligmaking wel. Als in 2 Korinthe 12:5 Paulus zegt dat hij aangaande zichzelf op geen andere wijze zal roemen dan alleen in zijn zwakheden, dan verheerlijkt dat de genade die hem genoeg is. Er is kracht van Christus en er is zwakheid in de christen. De gelovige vermag alle dingen, maar door Christus, Die hem kracht geeft.

Steeds weer is er sprake van een én én. Ook als Paulus in Filippenzen 3 alle dingen als schade acht om Hem, Christus, te kennen en om in Hem gevonden te mogen worden, dan spreekt hij uit: '...opdat ik Hem kenne, én de kracht Zijner opstanding én de gemeenschap Zijns lijdens...'

Hier valt te leren dat het heel kennelijk Gods werk en weg is om de Zijnen door kruis naar kroon te brengen; én kruis én kroon. Er is voor de strijdende christen op aarde geen theologia gloriae, er is alleen en uitsluitend de theologia crucis waar doorheen de overwinning behaald wordt. Veelzeggend is het verhaal van Petrus en de Heere Jezus na de Paasdag. Het was de opstanding van Jezus die de discipelen het leven teruggaf. Maar Jezus zegt na diens herstelling in het ambt tegen Petrus dat Zijn weg in dit leven een weg is en van sterven en van opstanding: 'Voorwaar, voorwaar, zeg Ik u: Toen gij jonger waart, gordde gij uzelf en wandelde alwaar gij wilde; maar wanneer gij zult oud geworden zijn, zo zult gij uw handen uitstrekken, en een ander zal u

gorden en brengen waar gij niet wilt', Joh. 21:18. Als Christus maar werkelijk groeit voor de gelovige en hijzelf minder wordt, dan is het goed; dan wint het leven aan zingeving – is zonde niet doelmissen? - en komt er een doelmatige inrichting van de huishouding van de christen.

De Heilige Geest overtuigt van zonde, met het doel om genezing te geven van de zonde. Dat is ook te zien aan Petrus. Op hem was van toepassing wat Jes. 57:15 verwoordt: 'Want alzo zegt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont en Wiens Naam heilig is: Ik woon in de hoogte en in het heilige, en bij die die van een verbrijzelde en nederige geest is, opdat Ik levend make de geest der nederigen en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden.'

De christen leunt en steunt door het eenvoudige geloof, te midden van zijn zonden op zijn Liefste. Die helpt hem, Die sterkt hem, Die ondersteunt hem. In Hem ligt al zijn rust en levenskracht. Hij is *semper simul peccator et iustus*, altijd tegelijk zondaar en rechtvaardige, hij groeit nooit boven die tweeledigheid uit. Maar in het almaar door de toevlucht nemen tot het lijden en de dood van Christus verandert hij. Hij is ook een geroepen heilige en hij 'wordt door de God des vredes, Die onze Heere Jezus Christus uit de doden heeft wedergebracht, volmaakt in alle goed werk om Zijn wil te doen', Hebr. 13: 20, 21. Bij deze tekst zegt Matthew Henry dat het dit is, wat de heilige het meest begeert.

Goes,

P.S. Maljaars, 3 juni 2006.

